

ZEHRA

NABİZADE NÂZİM

Sadeleřtiren
Sena Bedir

 / otukennesriyat

YAYIN NU: 2161

EDEBÎ ESERLER: 1099

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-781-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Necati Tonga

Son Okuma: İsmail Alper Kumsar

Kapak İllüstrasyonu: Feyza Ay

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Çelebi Şenel

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: [0212] 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul - 2024

NABİZADE NÂZİM: 1863 yılında İstanbul Nişantaşı'nda doğdu. Asıl adı Ahmet Nâzım'dır. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden yazar, Salıpazarı Feyziye ve Beşiktaş Askerî rüşdiyelerinde okudu. Buradan Mühendishâne-i Berri İdadisi'ne geçti. 1884'te topçu mülazım-ı sanisi olarak girdiği erkân-ı harbiyye sınıfından 1887'de yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu. Bir süre Mekteb-i Harbiye'de matematik, istihkâm ve topografya dersleri verdi; umumi müfettiş muavini olarak 1889'da kolağası oldu. Ekim 1889 - Mart 1890 tarihleri arasında arazi haritasını çizmek için Kaş'ta bulundu. Askerlik mesleğiyle ilgili bazı keşif ve araştırmalar yapmak üzere bir ara Suriye'ye gitti.

Edebiyatla ilgilenmeye daha ilk mektep sıralarında iken başlayan Nabizade Nâzım'ın ilk eserleri *Vakit* ve *Ceride-i Havadis* gazetelerinde neşredildi. Daha sonra *Hazine-i Evrak*, *Mirat-ı Âlem*, *Rehber-i Fünun*, *Âfak*, *Maarif*, *Mirsad*, *Manzara*, *Berk* ve *Servet-i Fünun* gibi edebiyat dergileriyle *Tercüman-ı Hakikat*, *Servet* ve *Mürüvvet* gibi gazetelerde başta şiir olmak üzere daha çok fennî konularda makaleler ve hikâyeler yayımladı. Şiir çalışmaları da olan Nabizade Nâzım, özellikle 1890'dan itibaren hikâye ve roman türlerine yöneldi. 1890-1891 yıllarında bir dizi uzun hikâye kaleme aldı. Türk edebiyatı tarihinde Nabizade Nâzım'a asıl şöhretini kazandıran, *Karabibik* adlı uzun hikâyesiyle *Zehra* adlı romanıdır. 1891'de Ayşe Naciye Hanım'la evlenen yazar, evliliğinin henüz ilk aylarında yakalandığı kemik veremi hastalığından kurtulamamış olarak 5 Ağustos 1893'te öldü.

Eserleri:

Şiir: *Hatıra-i Şebab* (1880), *Heves Ettim* (1885). **Hikâye:** *Yadigârlarım* (1888), *Bir Hatıra* (1891), *Zavallı Kız* (1891), *Karabibik* (uzun hikâye, 1891). **Roman:** *Zehra* (1894).

Sena Bedir: 2001 yılında Kırıkkale'de doğdu. Kırıkkale Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli yayınevleri için editörlük ve redaktörlük yaptı. Hâlen Kırıkkale'de Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Nabizade Nâzım

SUNUŞ

Tanzimat Dönemi Türk edebiyatına *Karabibik* adlı uzun hikâyesiyle damgasını vuran Nabizade Nâzım'ın dikkat çeken bir diğer eseri *Zehra*'dır. *Zehra*, ilkin yazarın ölümünün iki yıl sonra arkadaşı Mahmut Sadık tarafından *Servet-i Fünun* dergisinde 23 Ocak 1896-28 Mayıs 1896 tarihleri arasında tefrika edilmiş, kitap olarak ilk baskısı ise 1896'da Âlem Matbaası'nda yapılmıştır.

Kıscak ömrüne pek çok eser sığdıran Nabizade Nâzım'ın tek romanı olan *Zehra*, çeşitli bakış açılarıyla önemli bir eserdir. Şöyle ki *Zehra*, öncelikle realizm ve natüralizm akımları doğrultusunda yazılmış bir romandır ve bu akımların bütün özelliklerini bünyesinde barındırır. İkinci olarak yazar romanında kıskançlık duygusunun sebep olduğu acı sonuçları, kadın duygularını derinlemesine çözümlenerek işlemiştir. Bu bakımdan *Zehra*, edebiyatımızda “psikolojik roman” türündeki denemelerden ilki, ilerleyen yıllarda Mehmet Rauf'un kaleme alacağı *Eylül*'ünün de müjdeleyicisi kabul edilmektedir.

Nabizade Nâzım, *Zehra*'da dönemin felsefî ve edebî akımlarını dikkatle takip ettiğini gösteren bir örnek ortaya koyar. Roman kahramanlarını derinlemesine işleyişle öne çıkan *Zehra*'nın önemli bir diğer özelliği, dönemin İstanbul yaşamına ilişkin ayrıntılar içermesidir. Devrin sosyal hayatı, kayık âlemleri, İstanbul tulumbacıları, Be-yoğlu, Boğaziçi ve Şehzadebaşı'ndaki eğlence hayatı, dönemin adalet sistemi ve polis teşkilatıyla ilgili ayrıntılar

Zehra'nın satır aralarında karşımıza çıkar. Aynı zamanda bir asker olan Nabizade Nâzım'ın eserini kaleme almadan önce tıpkı realist ve natüralist yazarlar gibi çeşitli araştırmalar yaptığı ve gözlemlerini, bilgilerini eserinde kullandığı görülmektedir.

Zehra'nın sadeleştirilmiş bu edisyonunu yayına hazırlarken romanın 1896'deki ilk baskısını esas aldık, romanda Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların en uygun karşılıklarını vererek romanı günümüz Türkçesine aktarmaya çalıştık. Eserde gündelik hayata, şahıslara ve mekânlara dair bazı bilgileri dipnotlarda kısaca açıklama yoluna gittik.

Son söz olarak kitabın yayına hazırlanışı aşamasında emeği geçen Ötüken Neşriyat çalışanlarına teşekkür ederim.

Sena Bedir
2024, Kırıkkale

ZEHRA

1

130*¹ senesi içinde haziran ve temmuz ayları pek güzel geçmişti.

Hava alışılmışın dışında, mart içinde tam ilkbahar güzelliğinde geçmişken nisan ve hatta mayıs ayları hemen kış hükmünü göstermişti.

İstanbul'da haziran ve hele temmuz, diğer seneler yaz aylarından sayılırken, bu sene güya bahar mevsimi bu iki aya atlamıştı.

Havadaki tazelik ve açıklık hiçbir mevsimle karşılaştırılamayacak derecede olup özellikle bu mevsimde Boğaziçi'nin güzelliğine doymak mümkün olamamaktaydı.

Bütün Rumeli ve Anadolu yalıları boydan boya dolmuş, pek çok hevesliler vaktiyle davranamayıp yalı veya hiç olmazsa bir evcik bulamadıklarından dolayı gerçekten üzölmüşlerdi. Gündüzleri güneş, doğuşundan batışına kadar ufkun üzerinde hemen hiçbir bulut parçasına rastlamaksızın İstanbul üzerine ılık bir ışık saçmakta, geceleri tam "yıldızlı gece" nitelemesine layık olarak geçmekte ve hele güneşin batışı ile doğuşuna yakın zamanlarda Gökusu Deresi gibi, Beykoz, Büyükdere limanları gibi, Baltalimanı, Küçüksu, Kefeliköy, Beykoz, Sultaniye çayırları gibi Sarıyer'in suları, Kavaklar'ın Sütöüce'siyle, Otuzbir Suyu gibi yerleri ve baştan başa bütün Boğaziçi o derece ruh okşayıcı, duygu uyandırıcı, şiir gıcıklayıcı tablolar, manza-

¹ Miladi 188* yılı. (Haz.)

ralar göstermekteydi ki, ünlü şehrimizin doğal güzelliklerinden haberdar olabilmek için bu tabloları, bu manzaraları göğüs geçire geçire seyretmek gerekir.

Kim bilir kaç bin senelik bir akıntı etkisiyle aşındığı zannedilen bu yıllankavi boğazın dört büyük havzasından her biri doğal güzellik sayılan, ne kadar “güzellik” tasavvuru mümkünse, tamamını içinde toplar.

Yükseklikleri boğazın uzunluğu ve genişliğiyle tamamen uyumlu olan bu iki sıra tepeler o kadar göz alıcı eğriler resmetmekte ve bu eğrilerin birbirine bağlanmaları o derece sanatkârca bulunmaktadır ki işte asıl hayranlık ve şaşkınlık bakışlarını üstüne çeken uyum ve güzel şekil sırf bundan ibarettir.

Boğaz’ın şu jeolojik ve topografik güzel şekline eklenen diğer bir gönül çelen özellik ise bu hoş tepeleri şurada burada örten yorgunluk alan gölgeli ormancıklar, korular ve özellikle sahil boyunca uzayan bazı koyucuklar, vadicikler içine doğru serpilivermiş olan binalardır.

Boğaz, her noktasında doğal güzelliğini muhafaza korumuştur. Yalılarla köylerin konumları ve inşa tarzları bile hep doğaldır.

Büyükdere, Tarabya ve bir dereceye kadar Yeniköy biraz tabiiyetten çıkar gibi olmuşsa da sanatın şu gayreti doğal güzelliklere galip gelememiştir.

İstanbul’u henüz ilk defa görmeye gelen duygulu bir seyirci hayal ediniz. Tabiatın güzelliklerine tutkun olması gereken bu ziyaretçi, Fenerler hizasından Boğaz içine girmeye başladığı zaman, bakış açısının önünde öyle bir gönül alıcı alan görünür ki, bu alanın iki tarafını gerçi devamı epeyce bir çıplaklık sınırlarsa da tam cephede hayretle bakan gözlerine zarif zarif yalılarla süslenmiş etekleri güzel bir denizin şarkı söyleyen dalgalarıyla ıslanmakta bulunan kıvrımlı yeşil tepeler rastlar. Bu gönül çelen alanın zeminini oluşturan güzel denizin gümüş renkli suyuna gök-

yüzünün şurasında burasında serserice dolaşmakta olan kardan beyaz bulut kümecikleri yansıyınca ve bu yansıma deryayı gökyüzüne, gökyüzünü deniz yüzeyine benzetince o duygulu seyircinin hissiyatını tasvir etmeye imkân tasavvur olunamaz.

Büyükdere hizalarına yaklaşp da İncirküpü'ne doğru sahile paralel harekete başlayınca evvelce tutkun olunan tablo büsbütün değişir. Sağlı sollu iki yanda tepeler arasından akıntı boyunca akıp gittiği sırada ne tarafa bakmak ne tarafa daha çok hayran olmak gerekeceğini bir türlü belirleyemez. Zaten onun için olduğu yerde kalmak da mümkün olamaz ki. Her noktası çeşitli güzelliklerin toplandığı bir panorama özelliğine sahip olan bu iki sahil üzerinde rastladığı bunca insanüstü manzaraların maneviyatında meydana getirdiği arzulu çarpıntının yönlendirmesiyle güya kanatlanıp uçacakmış veya havalanıp bulutlara kadar çıkacakmış gibi çırpına çırpına oradan oraya koşmaktan kendisini alması mümkün değildir.

Boğaziçi bir “tabii güzel” kadar sevimlidir demiş olsak güzelliğini tasvir etmiş ve özetlemiş olamayız. Uzun uzadıya tasvire çalışmaktan da, vaktin müsaade etmemesinden dolayı bir fayda yoktur. Bu sebeple o gibi “sonuçsuz gayreti” başka bir fırsata bırakacağız.

Bir kere bu kadar “güzellikleri toplayan” Boğaziçi'nin haber verdiğimiz mevsimdeki hoşluğunu tasavvur etmeli, bir de bu hoşluğa kuvvetli bir mehtabın katacağı parlaklığı düşünmeli. “Hoşluk içinde hoşluk” tanımına uygun olan bu parlaklık kimde sabır ve tahammül bırakır ki Boğaziçi ahali “denizde dolaşan eğlence” nitelemesine layık görülecek şekilde denize dökülmüş olmasın.

Evet! Hemen bütün Boğaziçi bu gece “kayıklanmış” veya “sandallanmış”tı.

Miktarı belki üç yüze varan irili ufaklı sandal, kayık, istimbot² birbirine bağlı gibi büyük bir sal teşkil etmişti ki sırf akıntının yönlendirmesiyle Mirgûn'dan³ Bebek Koyu'na doğru akıp gitmekteydi.

Ama bu akıştan ihtimal hiç kimse haberdar değildi.

Beş on ateş kayığında⁴ gayet düzenli ahenk takımları oynak besteler, şevk artıran şarkılar, “dayanılmaz” taksimlerle bütün mehtapçıların şevk ve neşesini gittikçe hararetlendiriyordu.

Bu sandalda bir yanık ses, titrekleme bir nağmeyle bir beste okuyor; öteki kayıkta şirin sesli bir keman, ilahi bir taksim yapıyor; şu tarafta bir “takım” nihavent peşrevi geçiyor; bir tarafta muhabbet sarhoşlarından birisi hasretli ahlar çekiyor; ötede bazı “kavuşma hasreti çekenler”se ümit coşkusuyla kürek çekiyor.

Şu “akıp giden meclis” erbabından birisi Boğaz'ın bu geceki güzelliğini şöyle bir manzumeyle tasvire yeltenmişti:

Semâ berrak ü deryâ sâf u hem-vâr öyle kim gûyâ,
Semâ deryâdan ayrılmış veya kim âsumân deryâ.⁵

Safâ-ender-safâ aksi semânın rûy-ı deryâda,
Hayât-efzâ durur aks-i zemîn mir'ât-ı bâlâda.⁶

² Buharla küçük vapur. (Haz.)

³ Emirgân. (Haz.)

⁴ Ateş balığı avlamak amacıyla içinde ateş yakılan kayık

⁵ Günümüz Türkçesiyle: “Sema berrak, deniz saf ve bir çarşaf gibi, sanki gökyüzü denizden veya deniz gökyüzünden ayrılmış.” (Haz.)

⁶ Günümüz Türkçesiyle: “Gökyüzünün deniz üzerindeki aksedişi neşe içinde neşedir. Yeryüzünün aksi de yukarıdaki aynada hayatı artırır.” (Haz.)

Çemen pür-neşe, mürgân-ı çemen pür-neşe, gül handân
Semâ handân, zemin pür-hande, handân dide-i cânân.⁷

Nesîm ol rütbe nâzân kat’-ı râh eyler ki şevkinden
Sanırsın gaşyolup kalmış zemînin şevk ü zevkinden.⁸

Bu dem kim ins ü cin hem-bezm-i âheng-i safâ olmuş
Zemin ü âsumân bin cilve, bin âhenk ile dolmuş.⁹

Riyâz-ı cennete reşk-âver olmuş sahn-ı Sâdâbâd
Melâik manzarından manzar-ı Firdevs’i etmez yâd.¹⁰

Boğaziçi hele yekpâre bir bezm-i safâ olmuş
Küçüksü âlemiyse cümlesinden bî-bahâ olmuş.¹¹

Feriştehler semâdan can atar mehtâbına gûyâ
Kamer de gark-ı hayrettir bu âb u tâbına gûyâ.¹²

⁷ Günümüz Türkçesiyle: “Çimen neşe dolu, çimendeki kuşlar neşe dolu. Gül gülüyor, gökyüzü gülüyor, yer gülüyor, sevgilinin gözleri gülüyor.” (Haz.)

⁸ Günümüz Türkçesiyle: “Rüzgâr, neşesinden o kadar nazlı esmektedir ki onu sanki yeryüzünün zevkinden ve neşesinden kendinden geçmiş sanırsın.” (Haz.)

⁹ Günümüz Türkçesiyle: “İnsanlar ve cinler eğlenenin ahengiyle bu vakitte aynı mecliste eğleniyor; yer ve gök bin cilve bin ahenkle dolmuş.” (Haz.)

¹⁰ Günümüz Türkçesiyle: “Sadabad alanı cennet bahçesini imrendirecek hâle gelmiş. Melekler bu manzaradan cennet manzarasını anmaz olmuşlardır.” (Haz.)

¹¹ Günümüz Türkçesiyle: “Boğaziçi baştan başa bir eğlence meclisi olmuş. Küçüksü âlemiyse hepsinden daha bir değerli olmuş.” (Haz.)

¹² Günümüz Türkçesiyle: “Melekler gökyüzünden Boğaziçi’nin mehtabına sanki can atarlar. Ay da bu güzellik karşısında şaşırıp kalmış gibidir.” (Haz.)

Gezer erbâb-ı şevk u neşe sandallarla deryâda
Tanîn-endâz olur hey hey sedâsı bezm-i âlâda.¹³

Keman, kânun u nısfıye, def ü ud, mandolin yer yer
Semâ'-ı can-ı kudsiyânı lebrîz-i tarâb eyler.¹⁴

Bu demlerdir ki nâz u cilveler mestâne raks eyler
Çıkar uşşak ile mehtaba nazlı sesli dilberler.¹⁵

Zebûn-ı neşedir mutrîb, dûçar-ı şevk hânende
Sen ey gâfil nasıl hâbidesin bilmem ki hânende?¹⁶

Bebek koyunda, Mirgûn önlerinde, ta Kalender'de
Yalılar, köşklerde vü safâlar bahrde berde.¹⁷

Gönüller çırpınır sim-âb içinde cûş-i sevdadan
Olur âzâde sevdâlar bütün kayd-ı süveydadan.¹⁸

¹³ Günümüz Türkçesiyle: “Zevk ve neşe sahipleri sandallarla denizde gezerler. “Hey hey” sesleri yüce mecliste çınlar durur.” (Haz.)

¹⁴ Günümüz Türkçesiyle: “Keman, kanun, nısfıye, tef, ud, mandolin yer yer meleklerin can kulağını coşkuyula doldurur.” (Haz.)

¹⁵ Günümüz Türkçesiyle: “Naz ve cilvelerin sarhoşça dansettiği bu zamanlarda nazlı sesli dilberler uşşak makamı ile (yahut âşıklarla) mehtaba çıkarlar.” (Haz.)

¹⁶ Günümüz Türkçesiyle: “Çalgıcı neşeden bitkin düşmüş ve şarkı söyleyen coşkuya tutulmuşken hey gafil, bilmem ki sen nasıl evinde uyur-sun?” (Haz.)

¹⁷ Günümüz Türkçesiyle: “Bebek koyunda, Emirgân önlerinde, ta Kalender'de yalılarda, köşklerde, denizde ve karada hep sefalar sürülür.” (Haz.)

¹⁸ Günümüz Türkçesiyle: “Sevda coşkusuyla gönüller, gümüş renkli su içinde çırpınır. Sevdalar da bütün gönül kaygılarından kurtulurlar.” (Haz.)

Düşer bîtâb-ı mestîtab'-ı nas-ı mehveşân yer yer
Verir bir câme-hâb-ı nâz-ı mestîden nişân her yer.¹⁹

Çıkar mansûra²⁰ sesler yükselir her perdede uşşak
Neva-yı²¹ evc-ârâdan²² olur efzunter eşvâk.²³

Eder şevk-i tarâb âheng-i bezm-i ayşî germ-â-germ
Neşât-ı bezm-i Cemşîd'i bu şevk ü neşe eyler şerm.²⁴

Sabâ-yı huş-vezân tahrik eder deryâ-yı hem-vârı
Olur hâbide-i cümbüş sabâhın feyz-i bîdârı.²⁵

Seher ol rütbe şevk-efzâ olur kim matlâû'l-envar
Sanır diller ki Mûsâ'ya bu yerlerdir tecellî-zâr.²⁶

¹⁹ Günümüz Türkçesiyle: “Ay yüzlü güzellerin nazlı tabiatı, sarhoşluktan yer yer ay gibi bitkin düşer. Her yer, naz sarhoşunun yatağından işaret verir.” (Haz.)

²⁰ Klasik musikimizde “la” sesini düğah olarak kabul eden akort. (Haz.)

²¹ Klasik musikimizde basit bir makam. (Haz.)

²² Klasik musikimizde III. Selim tarafından düzenlenen bir makam. (Haz.)

²³ Günümüz Türkçesiyle: “Sesler ‘mansur’a yükselir, her perdede ‘uşşak’ makamı yükselir, ‘neva-yı’ ‘evc-ârâ’ makamları neşeyi arttırır.” (Haz.)

²⁴ Günümüz Türkçesiyle: “Sevincin coşkusu, içki âleminin ahengini kızıştırır; bu coşku ve neşe, Cemşid meclisinin neşesini utandırır.” (Haz.)

²⁵ Günümüz Türkçesiyle: “Hoş esen sabah rüzgârı, çarşaf gibi denizi hareketlendirir. Sabahın uyanık bereketi, eğlencenin uykusu olur.” (Haz.)

²⁶ Günümüz Türkçesiyle: “Sabah vakti o kadar coşku verici olur ki, gönüller ışıkların doğduğu yeri Hz. Musa’ya tecelli eden yer sanır.” (Haz.)

O dem kim gonca-i nevres kılar gülbünde bin hande
Batar bîâtâb-ı mestî ay, çıkar hurşîd-i şermende!²⁷

Gönül tasvîrini arzu ederdi bî-kusur amma
Nasıl icmâle sığsın öyle bir şevk-i behiştî ya?²⁸

Bu terane bile Boğaziçi'nin “mehtaplı” gecesindeki parlaklığını ve tatlılığını tasvire yetersiz kalır.

Vicdani şevklerin resmini çizmek mümkün olamadığı gibi Boğaziçi'nin şu güzelliği de kalemle tasvir olunabilmekten uzaktır.

Bu konuda da kalemi yormaya çalışmayacağız. Şu kadar diyeceğiz ki güzel bir yüze parlak bir tebessüm ne kadar yakışırsa Boğaziçi'ne de mehtap o derece yakışmaktadır.

Halkın “neşe denizinde yüzdüğü” bir anda, (...) köyünde yalıların birisinde iki kişi “diz dize” oturmuşlar, gözleri önünde akıp giden “taşítlar nehrini” temaşa etmekte, kullakları dibinden geçen “cisimleşmiş ahengi” dinlemekteydiler.

Mehtabın kuvveti yapay ışığa ihtiyaç bırakmadığı gibi bütün camları, kafesleri kaldırmış olan bu iki “sevda”-ya yabancı bakışlardan gizli kalmış olmak için oda içinde mum filan yakmamak zorunluluğu da vardı. Bunlar diz dize buldukları hâlde bile denizin şu garip manzarasına dalmış gitmiş olduklarından birbirinden âdeta haberdar değillerdi bile.

O büyük eğlence topluluğu aka aka gözden kayboluncaya ve hele sesler derinleşmeye, sağırlaşmaya başlayınca-ya kadar bunlar şu dalgınlık hâllerinde devam ettiler. Ses-

²⁷ Günümüz Türkçesiyle: “O zaman yeni açmış gonca, gül bahçesinde binbir tebessümle güler, sarhoşluktan bitkin düşen ay batar, utangaç güneş doğar.” (Haz.)

²⁸ Günümüz Türkçesiyle: “Gönül bu tasviri eksiksiz yapmak isterdi, ama cenneti andıran böyle bir coşku nasıl kısaca anlatılabilsin?” (Haz.)

ler kesilince, ortalığı kaplayan rahatlatıcı sessizlik içinde de bir müddet hayallere dalıp kaldıktan sonra kendilerine ancak gelebildiler.

Suphi, Zehra'nın masum yüzünü bir müddet zevkle seyrettikten sonra yakamoz içinde kendinden geçmiş hâlde yüzen o "hayal kuran bakışları" dudaklarının yardımıyla gönlüne çevirmek istiyormuş gibi, o şirin gözlerin üzerine bir uzun öpücük kondurdu. Şu "yumuşak öpücük" Zehra'yı uyandırınca iki genç bir müddet dudak dudağa zevke dalıp kaldılar. İşte yarım saatten beri içlerinden doğru kabarıp gelen bilinmeyen duyguları birbirine şu âşıkçasına buluşmayla nakil ve tercüme etmiş oldular.

Suphi, gayet kibarca büyümüş genç güzel bir delikanlıdır.

Babası birkaç sene evvel vefat etmişse de annesi Münire Hanım henüz sağdır.

Münire, asil bir ailenin kızı olup gençliğinin en coşkun zamanlarını Arnavutluk'ta geçirmiş ve ahlak temizliğine, ahlak koruyucusu olmak meziyetine sahip bulunan yarı "fikir vahşiliğini" o zamanın yadigârı olarak katmıştır.

Kadri, akrabasından olarak onunla evlenmeye talip çıkmış ve genç kadın tereddütsüz pak ve saf gönlünü nişanlısına teslim edivermiştir. Bu mutlu aşkın yegâne mahsulü Suphi'den ibaret kalmıştır.

Suphi'nin eğitim ve terbiyesine itina gösterilmiştir. İlk bilgileri sadece babasından almış ve kelimeleri okuma gücünü kazandıktan sonra "mahalle mekteplerinden" birine verilmişti.

Çocuk diğer öğrencilerin iki senede kazanacağı bilgi sermayesini dokuz on ay içinde edinmekle oradan ortaokula geçmiş ve eğitimini tamamlayıp diplomayla oradan da çıkmıştı.

Babası sağlığında delikanlıyı Asmaaltı'nda namuslu ve zengin bir tüccarın yanına kâtip sıfatıyla yerleştirmiş ve ondan sonra gözlerini huzur içinde kapamıştı.

Bu tacir Şevket Efendi'dir. Şevket de tıpkı Suphi gibi yetişmiş, çalışkan, henüz otuz beş yaşında olup sermayesini arttıra arttıra senede otuz kırk bin lira kıymetinde iş görmek derecelerine kadar sadece çalışması ve tedbiri sayesinde ulaşmıştır. Tüccarlar arasında olağanüstü itibarı vardır.

Tam yirmi yaşındayken genç bir kızla evlenmiş ve bu birleşme meydana Zehra'yı getirmiştir.

Zehra çocukluğundan beri gayet kıskançtı. Hele kendisinden iki sene sonra doğan Bedri'yi o derece kıskanırdı ki birkaç kereler çocuğu âdeta boğmak, kafasını ezmek gibi vahşetlere kadar cesaret edişi görülmüştü.

Kızın bu mizacı Şevket'i cidden düşündürmekteydi. Bu yaradılıştaki olanlar -özellikle kadınsalar- ilerde gayet feci olaylara sebep olacaklarını biliyordu.

Bir müddet belki zamanın geçmesi kızın şu vahşi yaradılışını düzeltir ümidiyle bekledi. Zehra'nın yaşı ilerledikçe, kıskançlığı da artmaktaydı. Kıskançlığı anasına kadar uzanmıştı. Bu onu da hayli üzmekteydi. Eğitim ve güzel terbiyeden yardım umarak çocuğa birkaç akıllı hoca da tutulmuşsa da yaradılışına baskın çıkmak mümkün olamamıştı. Kızın kıskançlığı vakit geçtikçe yayılma kuvvetini arttıran buhar gibi gittikçe yayılıp genişlemekteydi. Şevket bundan dolayı meydana gelen acılarını sırdaşı sayacak derecede ilgi gösterdiği Suphi'ye açtıkça, Suphi bu muhterem koruyucusunun vicdani acılarından dolayı üzülmüdü.

Kadınların ahlakını incelemiş olmakla meşhur olan bazı edebiyat üstatlarının eserlerinden öğrendiği bilgilere göre, henüz yüzünü görmediği gibi manevi kimliği hakkında da bilgisi pek belirsiz olan Zehra'nın bu hâliyle kalırsa ileride pek üzüleceği sonucunu çıkarmıştı. Kalben şu

kıza acırdı. Suphi'nin felsefesine göre, sevimli bir kardeş olamayan kız, bahtiyar bir eş de olamazdı. Bu sıralarda Suphi, hayatın bekâret devrinden şehvet devresine geçmiş veya diğer bir tabirle meleklikten insaniyete geçmişti. Ya-tağa girdiği gibi gündüzki meşguliyetlerinin yorgunluğunun tesiriyle tatlı bir uykuya dalıp gitmek devirleri geçmiş ve artık gözü önünde birtakım parlak kanatlı hayaller uçuşmaya başlamıştı.

Şu uykusuzluk zamanlarında kim bilir ne münasebetle hatırına Zehra gelmekteydi.

Şu kıza cidden acımdan başka gönlünde henüz sabit bir duygu mevcut değilse de, bilinemez hangi tesadüftür ki çoğunlukla Zehra isminde bir kızı çocuğun hayaller alanı üzerine getirip bırakmaktaydı.

“Ruhen hasta” olan “biçare kızın” kıskançlık siması Suphi'nin hayalci bakışı önünde belirlediği zaman çocuk bir “vicdan kasılması”na tutulur ve bu hâl ile kızın yansımalarını kendisinde hissederdi.

Hayaller ufku altında gizlenmiş olan bir ümit güneşiyle arzulu gözlerini aydınlatmak hevesiyle geniş arzu çölünde sürekli koşup duran bir serseri gibi henüz yüzünü görmediği bir kızın durumunu belirlemek için saatlerce zihnini yormaktan zevk almaktaydı. “Düşünme, muhabbetin öncüsü”dür.

Düşünme, ihtimallerin ortaya çıktığı yerin köşesini bucağını araştıra araştıra gerisinden gelmekte olan sevdaya emin bir yol açar.

Bu yürüyüşün sonu ya bir meydan muharebesi ya bir dinginliktir. Sevda muharebesi pek müthiş, pek fecidir. Dinginliğinde dahi güven aramamalıdır. Emniyet hizmetleri, ne derece tedbirli ve dikkatli bir şekilde yerine getirilse de.

Suphi, henüz işin niceliğini ve niteliğini tam olarak takdir edememişti.

O belirsiz hayalin fikri üzerine olan hüküm ve gerçekleşen etkisini sırf merhamet eseri saymaktaydı.

Bazen bu merhametin gerçek sebebini kendisinden so-rardı. Yaptığı akıl yürütmeler, şu kız için kendisinde gizli bir garip hissin varlığını ispat etmekle beraber bu hissin çeşidini ve kuvvetini hâlâ takdir ve tahmin etmiş değildi.

Bazı defalar merhametin bu derecesinden usanarak düşünen bakışları önünde gezinen “karışık hayali” hatıra-sından çıkarmaya çalışırdı. “Bir kıskanç deli kızla bu kadar ilgilenmek!.. Yeter, yeter!” Hâlbuki bu konudaki vicdani zorlaması, elinde olmayan ilgisini güçlendirip artırmaktan başka bir sonuç vermezdi.

Bir “ezeli güneş” fikrini Zehra’nın hayaline sönmesi imkânsız güzel bir ışınla birleştirip bağlamıştı.

Suphi hâlâ duyularına bir isim vermekten acizdi. Hâlâ sanki Zehra’ya acımdan başka bir şey yapmıyormuş gibi davranmaktaydı.

Günler geçmekteydi. Zamanın şu geçiş şekli Suphi için Zehra’yı düşünmeye bol bol fırsat bırakmaktaydı. Etkisinden kurtulmaya çalıştığı bu hayallerin “tatlı” etkisi altında neşelenmekteydi.

Yevmiye defterinin başında bazen dakikalarca bu ruhanî zevkle kendinden geçme denizine dalıp giderek dünyasını unutmaktaydı.

Kendine gelince o neşeyle işine başlar ve fikrindeki tazeliği artmış bulurdu.

Birkaç zamandır Suphi’nin hâlinde meydana gelen bu değişim, Şevket’in durumu anlayan dikkatinden gizli kalamadı. Zaten Suphi onu gizlemek gayretinde değil ya.

Şevket kısa bir akıl yürütmeden sonra bu hâlin ancak muhabbetten ileri geleceğini kestirmişse de o sevdanın geri dönüş yerini bir türlü bulamamıştı.

Tesadüf bu merakını da halletti.

Şimdiye kadar Suphi, Şevket'in evine ayak atmamıştı. Bir cuma günü kaydedilmesi gereken bazı hesapları yapmak için gitmeye mecbur oldu. Çünkü bugün mağaza kapalı olacağından orada çalışmaya imkân olmadığı gibi, devam eden hesapların Şevket'in gözü önünde yapılması gerekiyordu. Selamlıkta bir küçük oda içinde muhasip efendi işe koyuldu.

Akşama doğru abdest bozmak için kendisine gösterilen tarafa çıkmıştı. Yolu bir koridora rastlamıştı ki bu koridorun penceresinden büyük bir bahçe görünmekteydi. İşten sıkılmıştı, bir iki dakikacık olsun şurada dinlenmek istedi, dönüşte pencereye abanarak geniş geniş nefes almaya başladı.

Hava gayet açık, güneş batı ufkuna yaklaşmış ve artık ışığı ağaçlardan pek zahmetle geçebildiği için bahçe serin bir gölge içinde kalmıştı.

Gözüne bir güzel yüz göründü: Bu yüzün ne olduğunu fark etmeden başını çekti. Mahcup bir şekilde yürümeye başladı. Fakat şu ansızın ortaya çıkış hayalî duygularını uyandırmış ve gözünün önüne Zehra'nın belirsiz hayali gelmişti.

Gizli bir ses "Adam sen de!.. Bir kere daha gör" diye bağırırmaktaysa da ahlakından kaynaklanan vicdani sesi, bu aldatici sesi boğmaktaydı. Âdeta oda kapısına yaklaşmıştı. Fakat merakına ve araştırmasına bir türlü baskın çıkamadı. Gerisin geri döndü. Yine pencerenin yanına geldi. Sebebini bilmediği hâlde kendisini bir heyecan almıştı.

Bahçede gördüğü vücut, bir gül fidanının sararmış yapraklarını koparmakla meşgul bulunuyordu: Saçlarını özentisizce bir dağınık deste hâlinde toplamış, arkasına doğru atıvermiş. Kavuniçi renkli satenden bir hafif entari giymiş; entarinin kolları dirseklerini pek de aşmıyor, beyaz kolları meydanda; entarisinin göğüs düğmelerinden iki tanesi çözülmüş, içindeki gömleğin göğsü açılmış, be-

yaz sinesi yarı görünmekte. Dar entari, sinesini örtmekten acizlik gösterecek derecedeydi.

Kızla kendisini ayıran mesafe on on beş metreden ibaret olduğu için yüzünü hemen ayrıntılarıyla incelemeyi başarabildi. Daima çatık duran kaşlarıyla hareketli gözlerinin tavrı ve vaziyetinden kıskanç kızın ta kendisi olduğunu Suphi anladı. Hükmündeysen yanılmamıştı.

Vücut hareketleri esnasında Zehra'nın gözleri pencereye tesadüf ediverdi. Bir müddet gözlerini buradan ayırmadı; bu müddetin geçmesinden sonra vahşi ceylan gibi büyük bir telaşla kaçıp gözden kayboldu.

Suphi gülerek döndü. Şevket'in kararlı bakışları gözlerine rastlayınca put gibi dondu kaldı. Bir ölüm teri şakaklarını ıslatmaya başladı. Bir cinayet üzerinde baskına uğramış gibi dili tutulmuş, damarlarından kanı çekilmiş, âdeta kalbi durmuştu. Karşısında duran efendisini fırl fırl döne döne sınırsız boyutlara doğru küçülerek gidiyor gibi görmekteydi: Bir dürbünün merceğinin tersinden bakıyormuş gibi.

Bir dakika kadar bu buhranlı durum devam etti. Duygularına tamamen sahip olsaydı Suphi karşısındaki çehre üzerinde dolaşan merhametli gülümsemeyi fark ve ayırt edebilirdi. Şu "can ezici" sessizliği bozan Şevket oldu. "Cesaret okşayan" bir sedayla dedi ki:

"Artık işten sıkıldınız, size izin verdim oğlum!"

Bu ses Suphi'yi uyardı. Konuşanın bu sesteki umduğu etki de meydana geldi.

Çocuk normale dönerek efendisinden izin almasıyla birlikte kendisini sokağa attı.

Hem yürüyor hem şu garip tesadüfün muhtemel sonuçlarını tahmin etmeye ve anlamaya çalışıyordu. Korumucusu kendisini ev içinin mahremiyetine meraklı gözlerle bakma noktasında yakalamıştı. Bu kabahatin yakında bir cezalandırmasını beklemek lazımdı. Fakat efendisinin

sesindeki teşvik edici ve şefkatli tatlılığı hatırladığı zaman bu kabahatin hoşgörü ve görmezden gelmeyle örtüleceğini takdir etti. Bu hükümle geniş bir nefes aldı. Derhâl gözünün önüne bahçe ve bahçe içinde gül fidanı yanında duran nazik vücut geldi. Bir müddet bu vücudu hâlâ görüyormuş gibi aldandı, fakat sokağın gürültüsü hissini yerine getirince bu seyredişin yalnızca “hayalî bir seyir” olduğunu anladı. Eve gelinceye kadar bu hayallere dalıp gitmişti. Yol alan beyni değil, sade kalbiydi. Bir içgüdü müdür yoksa uyuşma neticesi midir her neden ibaretse, bir kuvvet yürüyüşünü düzenlemekte ve idare etmekteydi. Fikri, yani “benliği”yse bir gül fidanı yanında duran güzel vücut üzerinde sabit kalmıştı.

Evde yemeğini yiyip de odasının bir köşesine büzül­düğü zaman yine “fikir kuşunu” o “güzelliğin gül fidanı” semtine uçurup bıraktı. Kızın vahşice bakışlarını hâlâ göz­leri içinde hissetmekte ve kaşlarının heybetli hâlini gör­mekteydi.

Gönlünden doğru yükselmekte olan “duyguların sesi­ne” dikkatle kulak verdiği zaman, “Şu kıskanç kızı bahtiyar etmeye çalış!” sözünü işitiyorum sanırdı.

“Bahtiyar etmek!” Neden dolayısıyla sebebini şimdi bilmediği bir eğilim ve arzu sebebiyle şu kızı bir dakika olsun bahtiyar görmek istiyordu; ihtimal o yüzden kendi bahtiyarlığını da temin etmiş olmak için.

Kızı bahtiyar etmek, onu sevmeye, kendisini sevdirmeye ve bu karşılıklı aşk neticesinde evlenmeye muhtaç olduğunu hesaba koydu. İşte bu hesap Suphi’yi uyardı. Kızın bahtiyarlığını da arzu edişi mutlaka onu sevişten ibaret demektir. Bu hâlde Zehra’yı sevmiş miydi? Bu neticenin doğruluğuna hâlâ güvenmek istemiyordu. Ne mecburiyetle, ne vesile ve özellikle ne hakla sevebilirdi? Kızın yüzünü henüz birkaç saat evvel görmüştü, o da bir iki dakikaya has bir şey. Bu tesadüf ne bir mecburiyet ne bir kuvvetli

vesile oluşturmazdı. Hele Zehra'yı sevmek için kendisinde ne hak vardı? Ya bunca zamandır bu kız hakkında beslediği ümitler hep boşa mı gidecek? Bu düşüncelerle yarım saat kadar daldı gitti. Akşam serinliği duygularını uyardığı zaman karanlık içinde kendisinden geçmiş kalmış olduğunu anladı. Lambasını parıldatarak sabah için gerekli olan işlerine başladı. Güya bir şeylerle uğraşarak gönlünü avutacaktı. Fakat daha ilk hamlede kalem elinden düştü, zihni yine belli belirsiz hayaller içine daldı. Birkaç ümitsiz çaba daha gösterdi, fakat her defasında hayaline yenildi. İşten vazgeçti. Yine köşeye çekildi, hayallerine daldı. Bu zor meseleyi çözmek için bir hile aramaktaydı. Birçok ihtimallere, birçok varsayıma müracaat etti; hiçbirisi gönlünü tatmin edemedi. Bu ıstırap hâli içinde gece yarısını bulmuştu. Kendine gelince dinleneceği yatağına atıldı. Fakat uyku nerede! Hayalini dolaşmakta serbest bıraktı. Güzel güzel ümit bulutları içinde mana âlemine yükseldi gitti.

Hayallerle rüya birbirine karıştı. Suphi bulutlar içinde yükselmekte devam etmekteydi.

Hâlâ kendisi koridorun penceresi önünde durmakta, kıskanç kız da gül fidanının bakımını yapmaktaydı. Parmaklarının ucuna basa basa bahçeye indi. Ta yanına kadar sokulduğu hâlde Zehra haberdar olamadı. Biraz sonra vahşi kız bir çığlık kopardı. Bu yürek yakıcı sesi işitenler bahçeye koştular. Bu sırada Şevket de Suphi'nin karşısına dikilmişti. Zavallı çocuk korkusundan, utancından kan tere battı. Olduğu yerde kıvranıp durmaktaydı. Şevket kendisine kahredici müthiş bir gözle baktıktan sonra kolundan tutup şiddet ve hiddetle silkince çocuğun aklı başına geldi. Hakikaten terlemişti. Gözünü kaparsa yine şu müthiş rüyanın devamını görecekmiş gibi uyanık durmaya kendini zorladı; fakat o tabii ihtiyacı baskın gelmedi. Çünkü sinirleri pek yorulmuştu.

Birbirini takip etmeyen, garip, müthiş rüyalar içinde azap çeke çeke sabahı etti. Sabah serinliğinden faydalanmak için bahçeye çıktı. Bu sayede fikrine biraz sakinlik geldi; sütlü kahvesini içtiği zamansa kendisinde muhabbetle pençeleşecek kadar kuvvet buldu.

Bu metanet ve cesaretle “zırhlanmış” olduğu hâlde mağazaya doğru harekete başladı. Fakat her adımda metanetinin bir derece azaldığını hissetmekteydi. Mağazanın kapısından âdeta büyük bir korku ve tereddütle girebildi. “Korku ile ümit arasında” işinin başına geçti.

Şevket mağazaya geldiği zaman Suphi'nin yüreği hoplamıştı. Fakat efendisinin tavrında her günkü hâlden fazla hiçbir belirti görmeyince biraz rahatladı.

Şevket, olgun bir zattı. Gönül hâlini bildiği için Suphi'nin tavırlarında görülen garipliğin mahiyetini araştırmakta yanılmamıştı. Çocukta bir muhabbet belirtisi bulmakla beraber bu muhabbetin kullanıldığı yeri aramaya başlamıştı.

Dünkü olay, incelemelerini kolaylaştırdı. Suphi dışarıda geciktiğinden, yolu bulamamış olmak ihtimali akla geliyordu. Şevket burasını anlamak üzere dışarı çıkınca delikanlıyı koridorun penceresinden bir seyre dalmış gitmiş bir hâlde bulmuştu. Arkasına kadar geldiği hâlde Suphi haberdar olamamıştı. Çocuğun bütün duygularını işgal etmiş olan seyrin neden ibaret olduğunu görünce fikri üzerine bir “ümit ışığı” düştü. Şu manzara, merhametini çağırıp davet etti. Hatırasında bir mesut hayal uyandı. Geçmiş zamanların mutlu hadiselerini hatırladı. Yüreği kabardı. Gözlerinde iki “hasret damlası” belirdi. İçinden “Zavallı Hesna!.. Biz de böyle sevişmiştik!” demişti. Bu tesadüf üzerine Şevket hesaplarını istediği gibi yürüttü, planlarını yaptı.

Bugünden itibaren Suphi hakkındaki bir baba gibi koruyuculuğunu artırdı. Münasebet düşürdükçe çocuğu